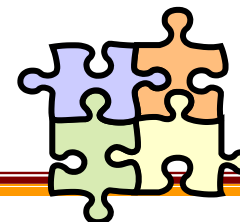

Skaitymo ir matematikos mokymosi sutrikimų įveikimo rekomendacijos ir strategijos

II dalis

**Parengė logopedė
Vilija Šiukščiuvienė**

Salienės (2009) teigimu, kad mokiniai sėkmingai ugdytusi kalbinius gebėjimus, turi išmokti mokytis. Jie turėtų išmanyti įvairias mokymosi strategijas, padedančias siekti kalbinės komunikacijos tikslų (pvz., žinoti įvairių būdų, kaip išlaikyti dėmesį klausantis teksto, kaip kontroliuoti savo suvokimą skaitant, kaip rasti reikiamą informaciją žodynuose, žinynuose, elektroniniuose informacijos šaltiniuose, vadovėliuose, tekstuose, kaip įvairias būdais kompensuoti kalbinių gebėjimų trūkumus).

Sirotiuk (2002) pabrėžia, kad disleksija neturėtų riboti gyvenimo kokybės. Nemaža dalis žmonių, kenčiančių nuo disleksijos, nesistengia išsiaiškinti jos priežasties ir tenkinasi konstatuodami faktą, kad „kažko tiesiog nemoka“ (nepakankamai gerai skaito, jų menki gebėjimai matematikos srityje ir pan.). Šie asmenys susitaiko su iškilusiomis problemomis, jų viešai nepripažįsta, todėl negauna profesionalios pagalbos. Visgi daugeliu atvejų disleksiją galima įveikti pasirinkus optimaliausiai tinkamą įveikos strategiją ir mokymo tempą konkrečiam mokiniui, o netinkamas mokymo(si) stiliaus parinkimas ir naujos medžiagos pateikimo metodas gali užkirsti kelia iškilusiu sunkumu iverkai.

Kaip nurodo Henderson, Walker ir Bodie (2004), East ir Evans (2008), itin svarbu ugdant mokinį, turintį specialiųjų ugdymosi poreikių, skatinti jo stipriausias puses, neakcentuojant to, ko jis negeba, girti net už pačius mažiausius pasiekimus, užtikrinti, kad pastangos visada būtų paskatintos ir suteiktų sėkmės bei malonumo jausmus. Svarbu tikėti šių vaikų pažanga, tačiau išskirti adekvačius ir realius lūkesčius, susijusius su skaitymu. Taigi, autorių teigimu, mokymasis pirmiausia turi tapti pasitenkinimą teikiančia, pasitikėjimą savo jėgomis skatinančia veikla, nuolat stebint ir aptariant pažangą, skatinant vaiko brandą, plečiant žinias ir lavinant įgūdžius visose gyvenimo srityse.

Visgi labai svarbu nepamiršti nuolat atkreipti dėmesį į mokinių pasiekimus, kad jie nesustotų bandyti ir stengtis, pasinaudodami „etikete“ (disleksija) ir norėdami išvengti sunkesnių užduočių, nors jos ir skatina tobulėti. Svarbu mokiniams pateikti motyvuojančias idėjas, drauge aptarti ateitį, galimybes, kurios jiems atsivertų įgijus vienokias ar kitokias žinias, gebėjimus, mokytis kurti savo teigiamą įvaizdį, kurį jie atskleidžia kitiems.

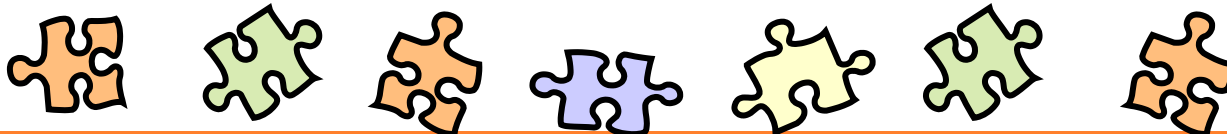

Svarbu pastebėti, kad mokymosi sutrikimų turintys mokiniai savarankiškai negeba pasirinkti problemų sprendimui tinkamų strategijų (netinkami metakognityviniai įgūdžiai) bei atrasti adekvačių mokymosi būdų. Toks mokyns aktyviai neįsijungia į mokymosi situaciją, tačiau šį neveiklumą galima pakeisti. Kaip pastebi Hallagan (1996), juos galima išmokyti naudotis tinkamomis, į užduoties sprendimą orientuotomis strategijomis, tačiau labai svarbu tokias pasirinkti. Gana dažnai atsitinka taip, jog nepaisant didelių mokytojo pastangų, mokiniai nedaro pažangos, nepasiekia norimo rezultato. Dažna to priežastis netinkamas darbo metodų, strategijų pasirinkimas ar tinkamai pasirinktų netinkamas įgyvendinimas. Daugelis autorių pateikia įvairias disleksijos bei diskalkulijos įveikos rekomendacijas, modelius, metodus, kuriais remiantis konkretus mokytojas, ugdantis specifinių mokymosi sutrikimų turinčius mokinius, gali susikurti ugdytiniams tinkamiausią mokymosi sunkumų įveikos strategiją.

Įvairių autorių patarimai mokytojams ir mokiniams, kurių mokymo/si specifika glaudžiai siejasi su skaitymo ir matematikos mokymosi sutrikimais:

Pagal Wringe (2004)

- ✓ Mokoma įveikti skaitymo klaidas naudodami „sudėtingų žodžių“ korteles. Įsitikinkite, kad kortelėse parašytus žodžius vaikas dažnai skaito. Galima naudoti kitos kalbos žodžius, tačiau stenkitės vaiko „neperkrauti“ nauja informacija.
- ✓ Stengiamasi numatyti pastovų skaitymo laiką, patartina kiekvieną dieną, kad vaikas galėtų skaityti pagal savo gebėjimų lygį. Padedama jam analizuoti perskaitytus žodžius.
- ✓ Pateikiamos pagalbinės priemonės, pvz., žymeklius, pieštukus, atsarginius rašyklius, atvirukus, žymėjimo juosteles.
- ✓ Parenkamos individualios pagalbos priemonės atitinkančios individualius poreikius. Tai padeda mokiniui tinkamai elgtis ir prisiminti tai, ką jis greitai pamiršta.
- ✓ Mokykoma naujos temos žodžių, paaiškinant jų reikšmes ir aptariama tai su mokiniais.
- ✓ Užduotys suskirstomos dalimis: jei įmanoma, jos išdėstomos naudojant vaizdinius simbolius.
- ✓ Skatinama visą laiką skaityti iš kairės į dešinę. Tikrinama, kad žodžių paieška tekste nevyktų atbuline seka.
- ✓ Naudojama tik geros kokybės kopijuota medžiaga. Stengiamasi, kad mokomoji medžiaga būtų išdėstyta paprastai ir tvarkingai. Prisimenama, kad sąvokas aukščiau ir žemiau, vaikai turintys disleksiją, gali suprasti neteisingai.
- ✓ Vaikai supažindinami, kaip pasinaudoti įvairiais atminties aspektais. Mokoma įsivaizduoti tai, ką jie girdi, įsivaizduoti save atliekant veiklą, „pasakyti sau“ tai, ką jie mato. Lavinami įvairūs atminties būdai, pereinant nuo vieno prie kito.
- ✓ Instrukcijos vaikams nekartojamos. Leidžiama jiems paaiškinti užduotį savais žodžiais. Tai suteiks galimybę jums sužinoti ar jie teisingai suprato (mokinys girdės savo balsą, kuris yra svarbi mokymosi technika).
- ✓ Mokinys pasodinamas ten, kur jis gali gerai matyti mokytoją, toje vietoje kur galite suteikti pagalbą neatkreipdami kitų mokinių dėmesio.

Intervencijos ir pagalbos strategijos pagal Gorman (2001)

Skaitymas

- ✓ Įvairūs fonetiniai pratimai atliekami siejant juos su kontekstu.
- ✓ Įvairūs garsų – raidžių atitikimo (analogijų) pratimai, siejant juos su kontekstu.
- ✓ Žodžių atpažinimo rega pratimai, siejant juos su kontekstu.
- ✓ Taikoma vaizdinė medžiaga mokant sieti garsus – raides.
- ✓ Specialūs vadovėliai ir kitos mokymo priemonės (vadovėlių tekstų įrašai).
- ✓ Papildomas laikas atliekant testus.
- ✓ Interaktyvios kompiuterinės skaitymo programos.

Aritmetika (skaičiavimas)

- ✓ Skaičiavimui gali būti naudojamas milimetrinis popierius.
- ✓ Taikomos manipuliacinės priemonės, net ir vyresnėse klasėse.
- ✓ Naudojama skaičiavimo mašinėlė.
- ✓ Ant mokinio stalo padedama skaičių juosta mokant sudėties ir atimties.
- ✓ Sprendžiant užduotis naudojamos pagrindinių matematikos veiksmų lentelės.
- ✓ Naudojama atskirų veiksmų spalvų kodavimo sistema sprendžiant kelių veiksmų užduotis.
- ✓ Naudojami kortelių rinkiniai (kortos) ar tikri pinigai mokant pažinti skaičius.

Pagal Henderson, Walker ir Bodie (2004)

- ✓ Skatinamos vaiko stipriosios pusės, neakcentuojama tai, ko jis negeba.
- ✓ Užtikrinama, kad pastangos visada būtų paskatintos ir suteiktų sėkmės ir malonumo jausmus.
- ✓ Suteikiama vaikui daugiau laiko užbaigti užduotims ir kokybiškam interaktyviam pokalbiui, kuriame pateikiama kuo daugiau atviro tipo klausimų.
- ✓ Tikėjama šių vaikų pažanga, bet iškeliami adekvatūs ir realūs lūkesčiai susiję su skaitymu.
- ✓ Mokoma skiriant dėmesį regimųjų (vizualinių) įgūdžių lavinimui, kuriais mes dažniausiai remiamės: kaip atidžiai žiūrėti į tekstą ar iliustracijas. Daugelis disleksiją turinčių vaikų patiria sunkumų apžiūrėdami puslapį ir raskdami tam tikrus simbolius, paveikslėlius ar žodžius.
- ✓ Skiriama pakankamai laiko mokant pagrindinių pristatymo (atsakinėjimo) įgūdžių.
- ✓ Neatliekamos nebūtinės skaitymo užduotys, jei jos nėra pagrindinis pamokos tikslas.
- ✓ Kiekvieną kartą aptariamas perskaitytas tekstas. Mokiniai gali garsiai perskaityti pastraipą, tekstą visai nesuprasdami turinio.
- ✓ Paaiškinkinama tą patį keletą kartų, įvairiais ir skirtingais būdais, individualiai.

Pagal East ir Evans (2008)

Skaitymas

- ✓ Remiamasi mokinio stiprybėmis.
- ✓ Naudojami paveikslai, planai, struktūrinės schemos.
- ✓ Naudojamos informacinės technologijos.
- ✓ Mokoma mokytis nuo ankstyvojo amžiaus – ypač pasiteisina „minčių žemėlapių“ kūrimas.
- ✓ Duodamas svarbiausių žodžių sąrašas ir jie vaizdžiai pademonstruojami.
- ✓ Skatinama naudotis priemonėmis, padedančiomis sekti eilutę, žymekliais ir/ar spalvotomis plėvelėmis.
- ✓ Mokoma pagal griežtą, sudėtingėjančią programą.
- ✓ Visoms užduotims skiriama pakankamai laiko.
- ✓ Siekiama, kad pagalba disleksiją turintiems mokiniams taptų visos mokyklos reikalu!

Matematika

- ✓ Nustatomas mokinių mokymosi būdas – „šuolinis“ (intuityvus, savitas) ar „pakopinis“ (žingsnis po žingsnio).
- ✓ Prašoma, kad vaikas paaiškintų, kaip gavo atsakymą, - kartais jo būdas gali atrodyti keistas, bet jei mokinys supranta būtent tokį metodą ir tai pasiteisina matematiškai, jo variantas priimamas.
- ✓ Siekiant patikrinti ar mokinys suprato, skatinama vaikus „pamokyti“ to paties mokytoją.
- ✓ Naudojami paveikslai ir vaizdinės priemonės.
- ✓ Taikomi multisensoriniai metodai (įtraukiama kuo daugiau pojūčių): pvz., smėlyje vedžijami skaitmenys, kaip gali būti vedžijamos ir raidės; kiek įmanoma matematika susiejama su gyvenimiškomis situacijomis.
- ✓ Kruopščiai aiškinamos matematikos dalyko sąvokos.
- ✓ Sekamos pasakos apie skaičius.
- ✓ Skatinama palikti didesnius tarpus tarp sąsiuvinyje sprendžiamų užduočių – siekiama, kad lapas nebūtų perkrautas, išdėstymas aiškus.
- ✓ Esant skaičių nurašymo nuo lentos ar knygos sunkumams, jie iš anksto užrašomi mokinio sąsiuvinyje.
- ✓ Pratinama skaičiavimo veiksmus atlikti juodraštyje.
- ✓ Naudojami sieniniai plakatai, kurių viduje pavaizduoti keturi aritmetiniai ženklai, o aplink juos – šiuos veiksmus apibūdinančios matematinės sąvokos.

